

Slutrapport

Ekonomiskt stöd till utvärdering av lokalt brottsförebyggande arbete

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har utvärderats med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå).

Brå publicerar ett urval av slutrapporterna på myndighetens webbplats för att sprida kunskap om goda exempel och hjälpa andra aktörer i deras brottsförebyggande arbete. Det här är en sådan rapport.

För sakuppgifter och slutsatser i dessa rapporter står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/ekostod

Utvärderad med stöd från: **brå**

Trygghetsvärdar i Vellinge kommun

Marie Torstensson Levander

Linnea Schumacher

INSTITUTIONEN FÖR KRIMINOLOGI

MALMÖ UNIVERSITET

2021

Innehållsförteckning

Introduktion.....	4
Studiens syfte, frågeställningar och genomförande	4
Design och data	5
Bakgrund	7
Teoretiska utgångspunkter.....	8
Trygghetsvårdar i forskningen.....	9
Problembilden i Vellinge kommun	11
Trygghetsvårdarnas uppdrag i Vellinge kommun.....	12
Trygghetsvårdarnas bild av uppdraget	12
Händelsestyrt eller planerat arbetssätt?	12
Arbetet med ungdomar.....	12
Trygghetsvårdarnas arbete enligt händelserapporteringen.....	21
Utbildning.....	24
Samverkan med andra aktörer.....	25
Gränsdragning mellan olika aktörer	27
Ungdomar och ungdomsproblem i kommunen	27
Tillsyn av trygghetsvårdar eller väktare	30
Sammanfattning och diskussion av resultat.....	31
Referenser	39
Bilaga 1	24
Bilaga 2	42
Bilaga 3	43
Bilaga 4.....	44

Sammanfattning

Verksamhet med trygghetsvårdar i Vellinge kommun intiterades 2018. Genom att vara närvarande på strategiska platser där sannolikheten för att brott begås eller där den upplevda otryggheten är hög ska trygghetsvårdarna verka för att öka tryggheten, minska brottsligheten och förebygga oönskade händelser. Internationellt finns exempel på verksamhet som liknar trygghetsvårdar bland annat i Nederländerna och delar av Storbritannien.

Utvärderingens övergripande syfte är att beskriva och analysera trygghetsvårdarnas uppdrag, inriktning och arbetssätt enskilt och i samverkan med andra. Studien har genomförts genom intervjuer, dokument, eget rapporteringssystem och offentlig statistik. Utvärdering har inte möjlighet att uttala sig om *effekter* av trygghetsvårdarnas arbete, eftersom detta skulle kräva en helt annan typ av design och genomförande som inte varit möjlig inom ramen för uppdraget.

Resultaten visar att trygghetsvårdarna är en stödjande funktion, att de inte äger någon ansvarsfråga i den kommunala verksamheten utan att man ska samverka med andra aktörer. Man arbetar till stor del händelsestyrt och styr sitt arbete i enlighet med verksamhetens styrdokument. Tillsyn av kommunala fastigheter, synlighet för att vara relations- och trygghetsskapande samt arbete med ungdomar är viktiga inslag i verksamheten. En viktig funktion är att kompensera för brister i den sociala kontrollen i offentliga miljöer, i synnerhet när det gäller ungdomsproblem. Trygghetsvårdarnas arbete tycks väl anpassat till miljöer och platser dit ordningsproblem och brottslighet vanligen är koncentrerade.

Rekommendationer för det framtida arbetet är att se över rollfördelningen mellan de aktörer som hanterar ungdomsproblem, att erbjuda relevant utbildning inom det brottsförebyggande och trygghetsskapande området samt utarbeta strategier för hur, när och var sådant arbete ska bedrivas för att i möjligaste mån arbeta proaktivt. Avslutningsvis kan det konstateras att trygghetsvårdarna en viktig funktion, nämligen att kompensera för brister i den sociala kontrollen och att även i fortsättningen bör arbeta som en länk mellan det civila samhället och myndigheter.

Introduktion

Under hösten 2019 fick Institutionen för kriminologi vid Malmö Universitet frågan från Vellinge kommun att bistå i utvärderingen av verksamheten med trygghetsvärdar. Uppdraget startade i februari 2020¹. Utvärderingen har genomförts som en program- eller processutvärdering snarare än effektutvärdering. Att utvärdera effekter av verksamheten hade varit en omöjlig uppgift, dels på grund av den korta projektperioden, dels på grund av att det skulle vara svårt att isolera effekterna av trygghetsvärdarnas arbete från det arbete som utförs av andra lokala aktörer.

En processutvärdering ska bidra till att öka förståelsen om innebörden av en intervention (eller verksamhet), vad som faktiskt gjorts och under vilka förutsättningar interventionen implementerades. Fokus har därför varit på verksamhetens möjligheter och begränsningar att nå de mål som formuleras i uppdrags- och arbetsbeskrivningen. Mer specifikt har utvärderingen inriktats mot mål-medeluppfyllelse, uppdraget enskilt och relativt andra aktörer (rollfördelning) samt arbetets inriktning och utförande. Avslutningsvis diskuteras några centrala punkter som tagits upp under intervjuerna samt ges rekommendationer om det fortsatta arbetet.

Studiens syfte, frågeställningar och genomförande

Mot bakgrund av det övergripande syftet att beskriva och analysera trygghetsvärdarnas uppdrag, inriktning och arbetssätt, har utvärderingen utformats för att belysa tre huvudteman, nämligen möjligheten till måluppfyllelse, uppdragets karaktär och arbetets inriktning och innehåll samt rollen som trygghetsvärd i relation till andra lokala aktörer med liknande mål. Mer specifikt ska följande frågeställningar besvaras:

¹ Utvärderingen har finansierats av Brottsförebyggande Rådet/BRÅ

- Hur är trygghetsvärdarnas uppdrag beskrivet och hur upplever och tolkar trygghetsvärdarna själva sitt uppdrag?
- Hur upplever andra, lokala aktörer, trygghetsvärdarnas uppdrag och arbetssätt och upplever man att trygghetsvärdarnas uppdrag överlappar andra aktörers verksamheter?
- Vad gör en trygghetsvärd och är trygghetsvärdarnas arbetssätt anpassat till de problem som finns i kommunen?
- Vilka möjligheter har trygghetsvärdarna att uppnå de övergripande målen för sin verksamhet som enskild aktör och i samverkan med andra lokala aktörer?

Design och data

Utvärderingen av verksamheten med trygghetsvärdar i Vellinge kommun baseras på följande data/material:

1. Dokument bestående av trygghetsvärdarnas *tjänsteskrivelse (2017)*, *Arbetsbeskrivning (2019)* samt *kommunstyrelsens beslut att införa trygghetsvärdar i kommunen (dnr: 2017/767)*.
2. Polisens trygghetsmätningar från 2017, och 2020 för att ge en bild av hur tryggheten i Vellinge kommun har utvecklats under tiden för trygghetsvärdarnas implementering samt data om anmäld brottslighet i Vellinge kommun (BRÅ, 2020).
3. Rapporteringssystemet GuardTools. Sedan 2019 rapporterar trygghetsvärdarna dagligen sina arbetspass: vad man gör, när det görs och på vilken plats i kommunen. Det anges vidare om arbetet/insatsen görs som svar på ett larm eller trygghetstips, eller om aktiviteten initieras på eget initiativ.
4. Semistrukturerade intervjuer (se bilaga 2) med trygghetsvärdarna genomfördes vid två tillfällen i form av gruppintervjuer. Den första genomfördes i juni 2020 och den andra i maj 2021.
5. Semistrukturerade intervjuer med nyckelpersoner genomfördes under perioden 2020 - 2021. Dessa valdes på basis av den verksamhet de fanns inom, om verksamheten samverkar med trygghetsvärdarna i och/eller om de var involverade i beslutet att införa verksamhet med trygghetsvärdarna i kommunen. De intervjuade nyckelpersonerna representerar funktionerna kommunalråd, kommunpolis i Vellinge

kommun, trygghet och säkerhetsutvecklare, samordnare för trygghetsvärdarna, representanter från socialtjänsten samt representanter från fältgruppen.

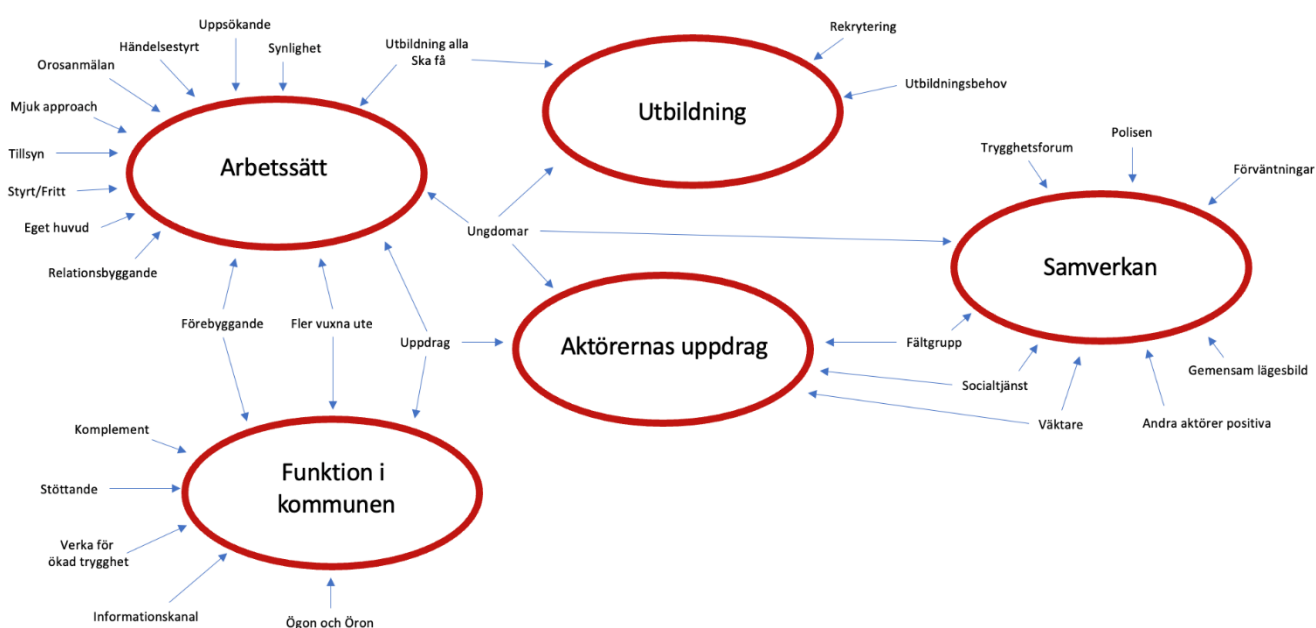
- En deltagande observation av ett arbetspass genomfördes under hösten 2020. Observationen omfattade alla arbetsmoment som utfördes av trygghetsvärdarna under passet: tillsyn, synlighet, samtal med allmänheten, åka på trygghetstips.

Inledningsvis planerades att genomföra intervjuer med boende i kommunen dels för att få deras uppfattning om behovet av trygghetsvärdar, dels för att ta reda på om man känner till trygghetsvärdarnas existens och arbete. Tyvärr omöjliggjordes detta av pandemin. Detta gäller också den ursprungliga planen att genomföra fler deltagande observationstillfällen.

De genomförda intervjuerna och dokument har analyserats genom tematisk analys, en metod som används för att identifiera och analysera teman och mönster i kvalitativa data, exempelvis insamlade med intervjuer (Braun & Clarke, 2006). Enskilda personers svar redovisas inte, utan svaren redovisas i tematiska rubriker (se figur 1 nedan).

Den tematiska analysen resulterade i fem teman (se figur 1) – *funktion i kommunen*, *utbildning*, *arbetsätt*, *samverkan* samt *aktörernas uppdrag* och de ”koder” eller underliggande faktorerna som utgör dessa temata framgår av figuren.

Figur 1. Tematisk analyskarta.

Bakgrund

I januari 2018 fattade Kommunstyrelsen i Vellinge beslutet att påbörja verksamhet med trygghetsvärdar i Vellinge kommun. Bakgrunden var att de boende i kommunen, efter polisens omorganisation 2015, upplevde en minskad polisär närvaro och att den sociala kontrollen därför behövde stärkas. Detta ledde till att trygghetsfrågan hamnade högt upp på den politiska agendan för att göra kommunen mer attraktiv för både boende och företagare (Vellinge kommun, 2017). Som ett led i det trygghetsskapande och brottsförebyggande arbetet beslutade man att införa trygghetsvärdar i arbetet med att stärka den sociala kontrollen i kommunen (a.a).

Det kan nämnas att man inledningsvis förde en diskussion kring om det vore lämpligt att använda ordningsvakter eller utöka väktarnärvaron i kommunen, men man valde istället en "mjukare approach" med närvaro och relationsskapande som centrala begrepp för att stärka den sociala kontrollen.

Trygghetsvärdar har tidigare introducerats i ett antal svenska kommuner, t.ex. i Svedala, Lomma, Trelleborg och Järfälla (Järfälla kommun, 2021; Lomma kommun, 2020; Svedala kommun, 2021; Trelleborg kommun, 2021). Det förekommer också att bostadsbolag anställer trygghetsvärdar i det relationsskapande arbetet med boende (<https://bostadsbolaget.se/for-hyresgaster/trygghetsvardar>). I allmänhet är syftet att hjälpa andra aktörer (polis, socialtjänst, vaktbolag) i deras arbete samt vara en resurs för de boende i kommunen. Trygghetsvärdar har främst en situationell brottsförebyggande och trygghetsskapande roll. Med situationell brottsprevention menas här "åtgärder som minskar förekomsten av situationer som bidrar till individers motivation att begå brott genom att minska förekomsten av frestelser och provokationer eller förstärka det uppfattade straffhotet." (se t.ex. Wikström & Torstensson 1997).

Teoretiska utgångspunkter vid implementeringen av trygghetsvärdar

Verksamheten med trygghetsvärdar utgår ofta från rutinaktivitetsteorin (Cohen & Felson, 1979). Det centrala antagandet i rutinaktivitetsteorin är att ett brott uppstår som ett resultat av att en motiverad gärningsperson, ett attraktivt brottsobjekt (detta kan antingen vara en person eller ett föremål) och avsaknad av kapabla väktare (som kapabla väktare räknas t.ex. förbipasserande, säkerhetspersonal, kameror, larm) sammanstrålar "i tid rum", dvs på samma plats vid samma tidpunkt (a.a). Rutinaktivitetsteorin är i huvudsak en situationell modell och översatt till praktisk verksamhet innebär teorin att om man minskar attraktiviteten hos objektet och/eller ökar kontrollen skulle man kunna förhindra att brott begås. Utifrån detta perspektiv innebär trygghetsvärdarna dels en förstärkning av den formella sociala kontrollen i form av kapabla väktare som kan agera avskräckande, dels har de möjligheter att utöva tillsyn över situationella verktyg som larm, kameror, kontroll av skalskydd osv i den offentliga miljön.

Ett av målen med trygghetsvärdar är att kompensera för brister i den sociala kontrollen, främst den informella kontrollen (dvs den kontroll som utövas av det civila samhället). Ett centralt begrepp i detta sammanhang är områdets kollektiva styrka. Kollektiv styrka kan beskrivas som ett mått på den beredskap, förmåga och förväntningar som finns hos de boende för att upprätthålla gemensamma normer, hantera problem samt ingripa för "områdets bästa". Denna förmåga och vilja antas bygga på styrkan i den sociala sammanhållningen och den informella sociala kontrollen i området (se t.ex. Sampson m.fl., 1997; Ivert, Torstensson Levander & Mellgren, 2016). Områden med en hög nivå av kollektiv styrka kan på ett effektivt sätt skapa och upprätthålla gemensamma normer, medan områden med låga nivåer av kollektiv styrka karakteriseras av inkonsekventa normer och en oförmåga att upprätta hålla ordning och informell kontroll. I områden med hög kollektiv styrka finns alltså ett förtroende mellan de boende och förväntningar på att de som bor i området ingriper i olika situationer om det skulle behövas (det kan handla om allt från att hindra någon från att vandalisera parkbänkar till att gå samman för att förhindra att skolan i området stängs). Vetskapen om att de övriga i området har samma föreställningar kring rätt och fel, samt en förvisning om att de skulle ingripa om något hände, bidrar sannolikt till en högre trygghet i området.

Nivån av kollektiv styrka kan dessutom påverka (upplevelsen av) områdets problemlnivå. Den

lokala problemnivån är ofta högre i de områden där den kollektiva styrkan är låg, eftersom det där inte finns någon struktur eller organisation för att gemensamt möta och kontrollera de ordningsstörningar som förekommer i området (svensk ref). Ett bostadsområdes strukturella förutsättningar, gällande bland annat socioekonomisk status, befolkningsstruktur och boende(in)stabilitet (Sampson m.fl., a.a) samt tillgång till institutionella och sociala resurser – som skola, sjukvård och naturliga mötesplatser (Sampson, 2006) – blir därmed viktiga förutsättningar för den kollektiva styrkan och förmågan bland de boende i området att gå samman och samarbeta för att motverka de problem som finns. I bostadsområden med sämre förutsättningar för en stark kollektiv styrka är det också lättare för problem att få fäste. Samtidigt kan en hög, lokal problemnivå bidra till att den kollektiva styrkan försvagas.

Trygghetsvärdar i forskningen

Internationellt finns exempel på verksamhet som liknar trygghetsvärdar i bl. a. Nederländerna med start under 1980-talet, där verksamheten med *stadswacht* (stadsvakter) prövades (Van Andel, 1989; Van Steden, 2017). Även här användes rutinaktivitetsteorin som utgångspunkt och syftet var att minska antalet brottstillfällen genom att öka antalet ”kapabla väktare”. Till skillnad från andra väktarfunktioner hade stadsvakterna inga ytterligare befogenheter än gemene man. De bar uniform och verkade för att stärka den sociala kontrollen i städerna – tanken var att de skulle vara ”extra ögon och öron” (a.a). Man rekryterade långtidsarbetslösa personer för att ge dem sysselsättning och vad man kallade ”ett nytt syfte” (a.a). De utvärderingar av stadsvakten som gjorts har framförallt gällt deras trygghetsskapande funktion. Resultaten tyder på att tryggheten i stadskärnan (på dagtid) ökade efter införandet av en stadsvakt².

För att ge kommunerna mer inflytande i det brottförebyggande och trygghetsskapande arbetet utvecklades en ny variant av trygghetsvärdar i Nederländerna, den här gången kallades de *Municipal Law Enforcement Officers* (MLEO) (Van Steden, 2017). Till skillnad från de tidigare stadsvakterna har MLEO utvidgade befogenheter och kan ingripa, bötfälla samt gripa personer om situationen så kräver. MLEO har flera uppgifter så som att patrullera gator och torg för att vara synliga för allmänheten, rapportera graffitti och skadegörelse samt svara på tips och orossamtal från allmänheten (a.a).

² Se rapport från holländska Justitieministeriet: ”Stadswachten” april, 1994

I början av 2000-talet utvecklades verksamheten med kommunala trygghetsvårdar i Nederländerna ytterligare till vad som idag kallas "Special Investigative Officers" (BOA's) (Eikenaar, 2019). Utvecklingen föranleddes av en nationell vädjan om striktare brottsbekämpning där en omorganisation och utveckling av de kommunala trygghetsvårdarna (stadswacht och MLEO's) ledde till nyanställning av mer utbildad och kvalificerad personal (a.a). BOA's kan, beroende på vilken kommun de arbetar i, ha olika arbetsuppgifter och fokusområden och vid behov ha vissa former av polisiära befogenheter så som rätten att visitera, bötfälla eller gripa en person samt att bära viss form av utrustning så som handbojor, batong. I vissa fall har BOA's även befogenhet att bära skjutvapen (Noorman, 2019). Syftet med BOA's är att förebygga små besvär, olägenheter och andra problem som påverkar livskvaliteten i de kommuner där de verkar (a.a). Att just arbeta med livskvalitetsfrågor är något som lyfts som BOA's uppdrag i flera studier och artiklar och det är detta som särskiljer dem från polisen och deras verksamhet (Eikenaar, 2019).

Det som en gång startade som extra ögon och öron på gatan utan några utökade befogenheter har idag utvecklats till en verksamhet som arbetar sida vid sida med polisen. Även om polisen ska fokusera på brott och säkerhet och BOA's på livskvalitetsproblem så visar forskningen att de två verksamheterna allt mer närmar sig varandra (Eikenaar, 2019; Noorman, 2019). Främst beror det på en ökad otrygghet som leder till att kommunerna lägger allt mer polisiära arbetsuppgifter på BOA's för att möta allmänhetens behov (Noorman, 2019). Idag är nästan alla kommunalt anställda trygghetsvårdar i Nederländerna BOA klassificerade (Eikenaar, 2019).

I Storbritannien har flera andra typer av s.k. trygghetsvårdar prövats. I England och Wales implementerades *Police Community Support Officers* (PCSO) som en kostnadseffektiv och synlig väktarfunktion som kunde arbeta i områden där det var svårt att upprätthålla tillräcklig nivå av polispatrullering på grund av omorganisationer inom polisen 2002 (Loveday, 1998; Loveday & Smith, 2015). Syftet var att genom synlighet och befogenhet att ingripa och bötfälla personer bidra till ökad trygghet och minskad brottslighet. Till skillnad från MLEO så är PCSO anställda av polisen (a.a).

I Skottland satsade man istället på att anställa kommunala trygghetsvårdar med syftet att vara samhällets *ögon och öron utan att vara polis* (Donnelly, 2008). De har kallats för en semi-

officiell närvaro som syftar till att förbättra livskvaliteten i de bostadsområden där de arbetar genom att minska brott och öka tryggheten. De skotska trygghetsvärdarna arbetar med hög synlighet och uniformerad patrullering. Till skillnad från PCSO och MLEO har trygghetsvärdarna i Skottland inga ytterligare befogenheter, men de har sedan starten 2003 implementerats i alla kommuner i Skottland (a.a).

Problembilden i Vellinge kommun

En vanlig utgångspunkt i det brottsförebyggande/trygghetsskapande arbetet är att utgå från områdets problembild eller lägesbild. En kort beskrivning av Vellinge kommun visar att kommunen har knappt 40 000 invånare fördelade på åtta delområden. Bebyggelsen i samtliga delområden utgörs främst av småhus men med inslag av flerfamiljshus främst i de tätortsbetonade delarna. En betydande del av kommunen utgörs av jordbruksmark, men också av mindre byar. Höllviken är den största orten både vad gäller antal boende och koncentration av olika kommersiella aktiviteter (större centrum, butiker, restauranger, nöjesliv). I tätorten Vellinge finns ett mindre centrum med butiker och restauranger. Kommunen har dessutom ett stort antal sommarboende och turism vilket ger en kraftig befolkningsökning under sommarmånaderna.

Om vi utgår från den omfattande forskning som finns om sambanden mellan markanvändning och brottslighet, kan vi därför förvänta oss en högre koncentration av problem i kommundelar där aktiviteter som kan innebära "frestelser" eller "friktioner" är koncentrerade (se Wikström et al, 2012).

Den *anmälda* brottsligheten i kommunen är relativt låg, knappt 7 000 anmälda brott/100 000 invånare 2020 (BRÅ 2020). Detta kan jämföras med grannkommunen Trelleborg där knappt 9000 brott/100 000 invånare anmäldes samma år (a.a). Ungefär hälften av de anmälda brotten utgjordes av förmögenhetsbrott (BrB 8 - 12) inklusive skadegörelsebrott. Mönstret är detsamma i båda kommunerna.

Den trygghetsundersökning som årligen genomförs av Polismyndigheten visar att den *självrapporterade* utsattheten för brott är låg. I 2020 års mätning rapporterade 16 procent i kommunen att de utsatts för något brott och variationerna mellan kommundelarna var näst intill obefintliga. Stöld och skadegörelse dominerade och särskilt när det gäller stöldbrotten var utsattheten något högre i Höllviken (11 procent jämfört med 7 respektive 9 procent i övriga delar) (Polisen, 2020).

När det gäller upplevelsen av trygghet rapporterade de boende i kommunen i allmänhet låga nivåer av otrygghet (1,5 av 6 i polisens trygghetsindex där 1 är låg och 6 är hög nivå av otrygghet). Jämför vi de olika delområdena är skillnaderna små, dock är den upplevda otryggheten något högre i centrala Vellinge följt av Höllviken.

Trots relativt låg brottslighet (både anmäld och självrapporterad utsatthet för brott) rapporterar de boende att de upplever problem med ordningsstörningar i området där de bor. Dessa problem är främst kopplade till trafik (fortkörning), till ungdomar som kör för fort på sina mopeder och till nedskräpning i det offentliga rummet. Problemen är i huvudsak koncentrerade till de tätortsbetonade delarna av kommunen. I polisens trygghetsmätning ställs ett par frågor om sammanhållning i bostadsområdet och huruvida de boende skulle agera om problem uppstår. Dessa kan ses som indikatorer på den kollektiva styrkan och resultaten visar i alla delområden i kommunen att den kollektiva styrkan uppfattas som hög, men med en svag tendens till något svagare kollektiv styrka i de mer tätortsbetonade delarna.

Trygghetsvärdarnas uppdrag i Vellinge kommun

”Trygghetsvärdens övergripande uppdrag handlar om att skapa närvaro genom att företrädelsevis kvällar och nätter alla dagar om året, förflytta sig inom kommunen i en tjänstebil uppmärkt med ”Trygghetsvärd”. Arbetsättet gör det möjligt att vid behov snabbt tillkalla relevant hjälp, i form av polis, väktare, räddningstjänst, ambulans eller kommunala jurer. Till uppdraget ingår även att kontrollera kommunala fastigheter för att se till att dessa är låsta efter verksamhetstid och göra en felanmälan vid behov.” (Vellinge, 2019, s 6)

I Vellinge kommun är en trygghetsvärd en kommunanställd person som arbetar på uppdrag av kommunen. Två trygghetsvärdar arbetar varje pass. De kör i två olika bilar enligt en geografisk uppdelning. En bil kör Vellinge, Höllviken, Östra Grevie, Gessie, Västra Ingelsta med omnejd och den andra kör Höllviken, Ljunghusen, Skanör, Falsterbo, Räng med omnejd. Trygghetsvärdarna har inga särskilda befogenheter, men de ska vid behov tillkalla polis, väktare, ambulans eller räddningstjänst (Vellinge kommun, 2017, 2019). Förutom att trygghetsvärdarna kör i en uppmärkt bil (se bild 1) så bär de även "uniform" under sina arbetspass (se bild 2). Kontaktuppgifter till trygghetsvärdarna ska vara allmänt kända bland medborgarna i Vellinge kommun, då ett av delmålen med verksamheten är att få fler boende i kommunen att rapportera in avvikande händelser för att man snabbt ska kunna vidta åtgärder (a.a).

När det gäller de boende i kommunen ska trygghetsvärdarna arbeta proaktivt och relationsbyggande för att fungera som en informationskanal mellan kommun och medborgare. *Ett exempel på detta är att flera medborgare spontant kom fram och pratade med trygghetsvärdarna och visade sin uppskattning för dem och deras funktion under den deltagande observationen i oktober 2020.*

Genom att vara närvarande på strategiska platser (där sannolikheten för att brott begås eller där den upplevda otryggheten är hög) ska trygghetsvärdarna verka för att öka tryggheten, minska brottsligheten och förebygga oönskade händelser. Inom ramen för det övergripande målet finns tre delmål:

- Att minska livskvalitetsbrottsligheten³ våld i offentlig miljö, i den offentliga miljön.
- Att öka tryggheten hos de boende i Vellinge kommun.
- Att utveckla strategiska relationer mellan trygghetsvärdar och polis samt andra samhällsaktörer avseende kontinuerlig kunskapsöverföring om lägesbild/problembild och förebyggande arbetsmetoder.

³ Med livskvalitetsbrottslighet avses brott som påverkar människors otrygghet, tex. Våld i offentlig miljö, stöld av egendom, rattfylleribrott, narkotikabrott, trafikbrott.

Bild 1. Trygghetsvårdsbil

Bild 2. Trygghetsvårdarnas "uniform".

Grunduppdraget innebär att skapa närvaro genom att vara händelsestyrda och att röra sig inom kommunen, företrädesvis kvällar och nätter och uppsöka platser där man vet att det kan uppstå problem. På så vis kan man snabbt tillkalla hjälp i från polis, räddningstjänst, väktare, ambulans eller kommunala jourer. Bilarna ska, förutom att köra runt i kommunen, parkeras på olika övervakningspunkter och därmed både öka den egna lokalkännedomen och vara tillgänglig för boende eller andra personer som rör sig i området. Vid behov kan man lämna bilen, antingen för att öka den egna synligheten eller då ungdomar befinner sig på en särskild plats. När det gäller ungdomsproblem ska man samverka med kommunens fältgrupp.

Trygghetsvärdarna i Vellinge har samma befogenheter som gemene man och deras verksamhet vilar mot lagstöden som är kopplade till nödvärn (24 kap. 1§ brottsbalken), envarsgripande (24 kap. 7§ 2st. rättegångsbalken) och nöd (24 kap. 4§ brottsbalken) (Vellinge kommun, 2019).

Trygghetsvärdarna ska också arbeta uppsökande bland boende/allmänheten i kommunen. Syftet med detta kan vara att öka grannsamverkan inom området eller att allmänheten ska rapportera in händelser som kan vara kopplade till brottslighet/otrygghet. Polis ska alltid kontaktas om ett brott upptäcks (Vellinge kommun, 2019).

I trygghetsvärdarnas uppdrag ingår att vara del i ett s.k. trygghetsforum till vilket trygghets- och säkerhetsutvecklaren sammankallar. Där ingår också polis, bevakningsföretag, fritids- och fältgruppsverksamhet.

I uppdraget ingår också att utöva tillsyn över kommunens fastigheter för att identifiera eventuella obehöriga personer, inspektera skalskydd osv. Syftet är att förebygga att obehöriga tar sig in i skolor, fritidslokaler etc. och på så vis förebygga brott som skadegörelse och inbrott (Vellinge kommun, a.a.).

Vidare ska trygghetsvärdarna alltid göra en orosanmälan till socialtjänsten om man får kännedom om eller misstänker att någon far illa, oavsett om någon annan aktör t.ex. polis eller ambulans är på platsen och tar över ärendet (Vellinge kommun, a.a.). Rutinerna för hur orosanmälan ska göras finns beskrivna i trygghetsvärdarnas styrdokument.

Trygghetsvärdarnas bild av uppdraget

Intervjuer med trygghetsvärdarna genomfördes för att få ta del av deras egna erfarenheter och syn på sitt uppdrag och arbetsmetoder, men också för att få en bild av trygghetsvärdarnas syn på samverkan med andra aktörer i kommunen. Intervjuerna inleddes med övergripande frågor om arbetssätt, bakgrund och uppdrag samt hur ett typiskt arbetspass kan se ut, för att sedan handla mer om samverkan med andra aktörer, eventuella svårigheter och/eller utmaningar, utbildning och förväntade effekter.

I tillägg genomfördes intervjuer med ett antal nyckelpersoner i kommunen för att få deras erfarenheter och synpunkter kring trygghetsvärdarnas uppdrag, verksamhet och samverkansformer. Vidare ställdes frågor om man upplever att trygghetsvärdarnas uppdrag överlappar det egna eller andra aktörers uppdrag.

Under intervjuerna med trygghetsvärdarna ställdes frågor om hur de tolkar sitt uppdrag och hur de utformar detta i praktiken. Även om man är medveten om grunduppdraget, väljer man att "översätta" det olika i praktiken.

"Alla jobbar och tolkar det lite olika."

"Det kan variera så himla fort från dag till dag så det är jättesvårt att svara rakt av vad vi faktiskt gör och var vi är utan det är verkligen så att man är där man behövs"

Vissa väljer att "köra (bil)" för att vara synliga för allmänheten, medan andra berättar om hur de föredrar uppsökande aktiviteter och att aktivt leta efter ungdomar för att förhindra att problem uppstår. Vidare gör de ingen skillnad på brottförebyggande och trygghetskapande aktiviteter utan menar att det är samma sak.

"Vi är ju där det händer och då skapar vi ju trygghet och så och dessutom så förebygger vi."

Under intervjun med trygghetsvärdarnas samordnare framkom att uppdraget har förändrats under verksamhetens gång men att grunduppdraget – att stärka den formella kontrollen och öka vuxennärvaron ligger kvar. När verksamheten inleddes användes polisens trygghetsmätning och polisanmälda brott som en utgångspunkt för hur arbetet skulle inriktas. Allt eftersom man insåg att boende upplevde otrygghet trots en låg anmäld brottslighet kom arbetet att förändras och det ansågs viktigt att trygghetsvärdarna uppvisade hög synlighet i lokalområdet för att på så vis öka de boendes trygghet.

Uppfattningen bland trygghetsvärdarna är att man fyller funktionen av en ökad vuxennärvaro på kvällar och nätter då det sällan finns vuxna ute i kommunens delområden. Att vara "extra ögon och öron" nämns återkommande av flera intervjupersoner som en av trygghetsvärdarnas viktigaste funktioner. Det framgår även att de betraktar sig som en *gränsöverskridande och stöttande funktion* snarare än funktion som äger ansvarsområden i kommunen så som andra

verksamheter gör. De har också funktionen som en informationskanal som kan dela information vidare till berörda aktörer, t.ex. i det trygghetsforum som träffas varje vecka och där man gemensamt tar fram en gemensam lägesbild för kommunen.

Det är viktigt att kommentera trygghetsvärdarnas uppfattningar på ett par punkter. Det första gäller sambandet mellan brottslighet och trygghet, uppfattningen att dessa är ungefär detsamma och att verksamhet som är inriktad mot den ena ger resultat på det andra. Det andra gäller vikten av vuxennärvaro.

Även om det är en vanlig uppfattning, så är det inte alltid så att åtgärder som minskar brottsligheten alltid leder till ökad trygghet. ”Trygghet” är ett komplicerat fenomen som orsakas av ett samspel mellan personlighets- och kontextuella faktorer (Torstensson Levander, 2007). Det finns också olika former av trygghet (eller otrygghet) där en del kan uttryckas som oro för att något ska hända, en del som rädsla för någon eller något okänt och en del som så allvarlig att det inkräktar på vårt vardagsliv. Man bör alltså vara tydlig vilken typ av trygghet man ska påverka, hur man ska gå tillväga för att göra detta och vilka möjligheter man faktiskt har att påverka.

När det gäller uppfattningen att vuxen-närvaro, eller bristen på vuxennärvaro, kan påverka ungdomarna negativt är detta helt korrekt. Det finns en betydande risk att vissa ungdomar i vissa situationer tenderar att välja att begå brott, missbruka alkohol eller narkotika i de fall ingen vuxen ”övervakar” situationen (Torstensson Levander & Ivert, 2018). På den punkten har trygghetsvärdarna en viktig roll att fylla genom att övervaka riskfyllda platser och miljöer där ungdomar uppehåller sig.

Händelsestyrt eller planerat arbetssätt?

Av intervjuerna framgår att trygghetsvärdarna varje pass har en förteckning med ett antal platser de ska besöka under arbetstiden. Om de av olika anledningar inte hinner eller har möjlighet att besöka alla platser ”annulleras” platsen från listan och ska sedan rapporteras och följas upp nästkommande dag. I vilken utsträckning det följs upp nästkommande dag uppfattas olika av trygghetsvärdarna respektive trygghets- och säkerhetssamordnaren. De förra anser att det inte följs upp och den senare det motsatta.

Det framgår vidare att listan med platser att besöka hålls kort, för att på vis också ha utrymme att anpassa arbetet efter den lägesbild som tagits fram i trygghetsforum. När man kommer till en plats finns en s.k. 15-minuters regel, vilken innebär att om ingen/inget påträffas ska man vänta i ca 15 minuter om något ändå inträffar. Flera nämner att de ser friheten som något positivt och att det är en stor fördel att kunna arbeta efter vad de kallar "eget huvud" för att kunna befinna sig där man behövs för tillfället.

"Vi har ju kanske bara tio planerade punkter för att vi inte vill ha mer än så för att vi vill vara ganska fria för var vi åker och vad vi gör under en kväll".

I intervjuerna framkom dock att trygghetsvärdarna inte själva kan bestämma i hur många punkter de vill ha under ett arbetspass. Detta bestäms av samordnaren och de uppdrag som kommit in. Med uppdrag menas exempelvis om en skola behöver hjälp med extra bevakning av något slag. Säkerhetsavdelningen i kommunen har valt att lägga in ett mindre antal planerade uppdrag, så att det ska finnas utrymme för trygghetsvärdarna att vara behjälpliga med annat.

En del av arbetet är att arbeta händelsestyrt och situationsbaserat (se också arbetsbeskrivningen, 2019) och trygghetsvärdarna är överens om att de har utrymme att arbeta enligt den modellen tack vare att de är fria att planera sina pass.

Under intervjun med samordnaren framgår det dessutom att det händelsestyrda och situationsbaserade arbetet är prioriterat.

"Allt det andra är ju egentligen sekundärt. Jag menar att vi åker till kommunala fastigheter och hjälper till där ja det är ju för att vi måste ju göra någonting för att beta av tiden också. Och varför ska vi inte nyttja en resurs. Och det gör ju i sin tur att man kan se över hur man väljer att upphandla bevakningstjänster".

Även trygghets- och säkerhetsutvecklaren uttrycker att det är positivt att trygghetsvärdarnas arbetssätt är fritt:

”De får gärna åka var de känner för...och sen är det bara positivt de är ute och kör i... bland husen och i... och inte bara i centrum och skolor utan att man även tar bostadsområdena. Så att vi syns.”

Under den deltagande observationen var det tydligt att trygghetsvärdarna arbetade fritt och efter eget huvud. Under de timmar som forskningsassistenten åkte med i den ena trygghetsbilen bockades ett par platser på körlistan av, men huvuddelen av arbetstiden körde trygghetsvärden till de platser hen ansåg lämpligast.

Beskrivningen av verksamhetens utformning påminner till del om hur polisens arbete brukar beskrivas och problematiseras, dvs hur mycket är händelsestyrt eller reaktivt och hur mycket är planerat eller proaktivt? I forskningen är det just momentet ”att köra omkring” som kan ses som problematiskt (eller t.o.m. som slöseri med tid och resurser) och att det anses att verksamheten bör förändras och bli mer proaktiv. Trygghetsvärdarna har möjlighet att planera arbetet baserat på den lokala lägesbilden och lägga en del av sin tid åt att övervaka särskilt problematiska eller otrygga miljöer. Samtidigt ska detta kombineras med tillsynsverksamheten och det rutinmässiga händelsestyrda arbetet. En viktig fråga att fundera över är hur man gör bäst nytta och hur en effektiv strategi för arbetet skulle kunna se ut. Det kan tilläggas att av arbetsbeskrivningen för trygghetsvärdarna framgår att man också ska arbeta proaktivt med trygghetsskapande verksamhet.

Arbetet med ungdomar

I både intervju- och dokumentmaterialet framgår det att syftet med trygghetsvärdarna är att synas och verka brottsförebyggande och trygghetsskapande för alla medborgare i Vellinge kommun, men att en stor del av deras arbetstid och resurser läggs på att arbeta med kommunens ungdomar på olika sätt. Under intervjun med trygghetsvärdarnas samordnare framgår det att en av anledningarna till att det blivit ett fokus på ungdomar är att det inte är några vuxna ute och rör sig på kvällarna, samt att det är ungdomarna som står för majoriteten av den problematik som finns i kommunen.

”då när de vuxna börjar röra sig in – sitta och mysa i soffan så kommer oftast ungdomarna ut och då blir, tyvärr så faller vi tillbaka på ungdomar väldigt mycket”

”Som vi har varit inne på innan så är det ju tyvärr ordningsstörningar bland ungdomar som är det mest förekommande.”

Vidare menar samordnaren att han arbetar aktivt med att styra verksamheten så att trygghetsvärdarna når även den vuxna befolkningen genom att köra synlighet på platser där det rör sig mycket folk tidigt på kvällarna så som busshållplatser, resecentrum och mataffärer.

Trygghetsvärdarna själva uppger vid det första intervjutillfället att ungdomarna utgör en stor del av deras arbete och att de arbetar aktivt med att leta upp ungdomar för att försöka fånga upp och hjälpa dem innan det är för sent:

”Att få jobba förebyggande för de här ungdomarna vi möter nu. Vi ska fånga upp dem nu innan de blir världens största ”trasselpellar” och hamnar inom kriminalvården.”

Under det andra intervjutillfället är synen på arbetet med ungdomarna en annan. Då menar man istället att de enbart utgör en mycket liten del av uppdraget och att man inte aktivt letar efter ungdomar under arbetspasset, utan att man snarare stöter på dem under tillsynsverksamheten eller när man arbetar med andra delar av uppdraget.

”Det är ju inte vårt huvudmål alls ungdomar. Utan det blir ju att vi träffar dem ute för att de är de enda som rör sig i den här kommunen efter åtta.”

Under den deltagande observationen körde trygghetsvärden till flera platser där den visste att ungdomar brukade spendera tid på kvällarna så som scoutgård, fritidsgårdar och skolgårdar. Syftet var dels att leta efter ungdomar, dels för att identifiera eventuell skadegörelse och nedskräpning samt rester av narkotikabruk. På två av platserna som besöktes återfanns tomma tramadolkartor (vilket är ett narkotikaklassat läkemedel).

Det fanns ett tydligt ungdomsfokus efter mörkrets inbrott då det, precis som trygghetsvärdarna själva säger, knappt fanns några andra vuxna ute. Under den deltagande observationen påträffades dessutom ungdomar som var uppenbart påverkade av alkohol och/eller narkotika. Dessutom tillkallades polis då det misstänktes narkotikaförsäljning på en förskola. Även en orosanmälan till socialtjänsten gjordes.

Trygghetsvärdarnas arbete enligt händelserapporteringen

Resultaten av sökningarna i GuardTools visar att trygghetsvärdarna 2019 rapporterade 7977 aktiviteter, drygt 12 000 under 2020 och hittills under 2021 har 9688 aktiviteter rapporterats in i systemet (se diagram 1).

Av rapporteringen framgår att trygghetsvärdarnas aktiviteter antingen är egeninitierade, svar på larm eller initieras av trygghetstips från allmänheten. I diagram 2 nedan framgår fördelningen av aktiviteterna sedan rapporteringen startade 2019.

Här framgår att den vanligaste aktiviteten är att “köra för att vara synlig” (14 274) och att “tillsyn” (11 189) är den näst vanligaste aktiviteten. Larm utgör endast en liten del av deras arbete (452) och detsamma gäller för trygghetstips (1253).

Diagram 1: Antal händelser inrapporterade i GuardTools 2109 - 2021 (2021-12-10)

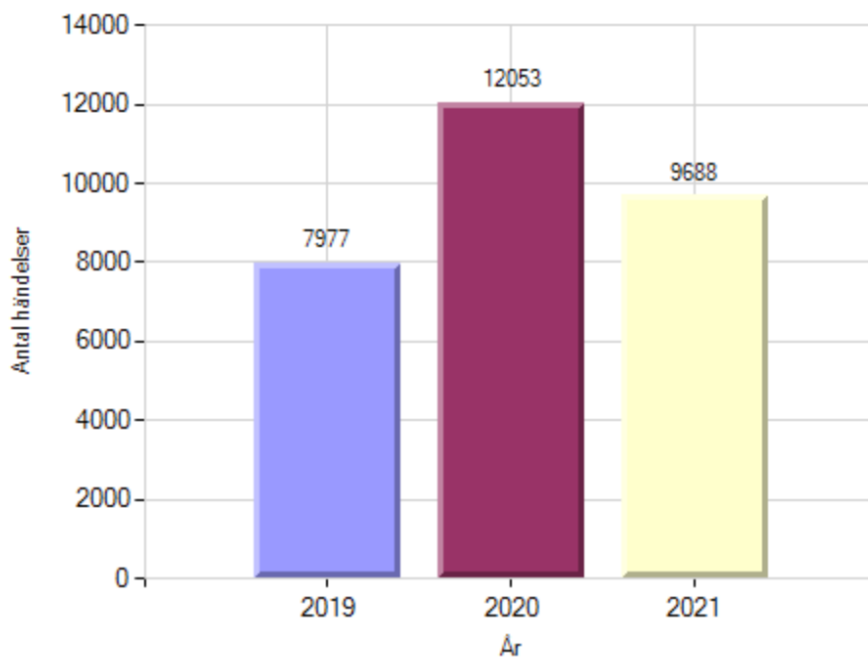
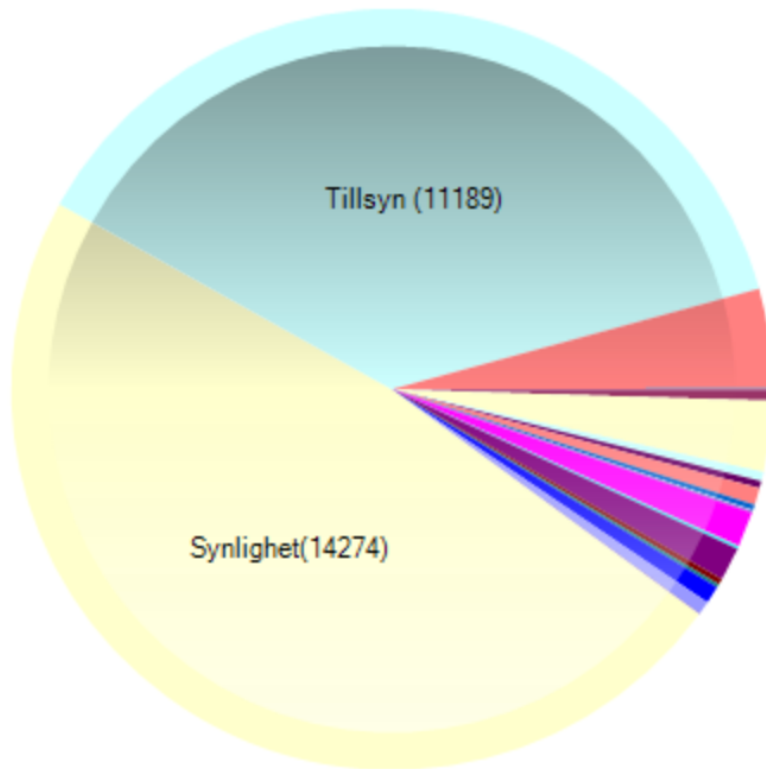

Diagram 2. Typ av aktiviteter/händelser (antal) i GuardTools 2019-2021.

I bilaga 4 redovisas inrapporterade händelser/aktiviteter mer detaljerat.

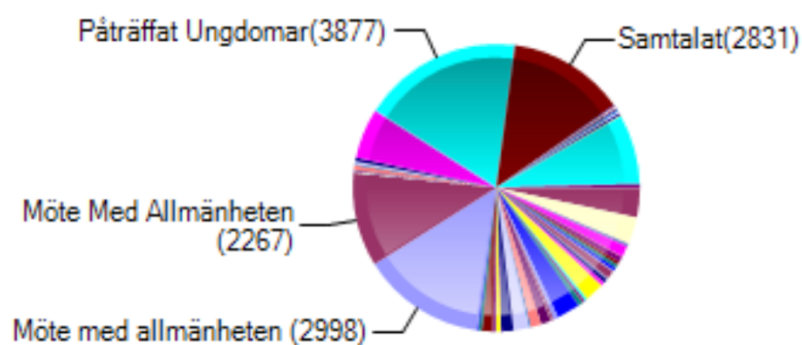
När det gäller var i kommunen man utför sitt arbete är merparten av händelserna inrapporterade i Vellinge tätort (Vellinge centrum respektive resecentrum i Vellinge) och i Höllviken (Sandeplanskolan och Höllviken centrum). Andra platser som förekommer mer frekvent är, inte helt oväntat, platser med närhet till parker, busstorg, centrum, bensinstationer och skolor. I skolor genomförs tillsyn som en del av uppdraget.

Tabell 1. Antal händelser fördelade efter platser i kommunen perioden 2019 - 2021

Plats	Antal händelser
Vellinge centrum	1624
Resecentrum Vellinge	1452
Sandeplanskolan	1088
Centrum Höllviken	1111
Busstorget Vellinge	894
Nyckelhålsparcken	879
Circle K Vellinge	881
Skanörs hamn	866
Toppen Gallerian	725
Ljungensskolan (ink sporthall)	719

I diagrammet nedan (Diagram 3) framgår att den vanligaste åtgärden som trygghetsvärdarna utför är "möte med allmänheten" (ca 5300 rapporter), "påträffa ungdomar" (inrapporterat 3877 gånger), och "samtalat" (drygt 3000 rapporter).

Diagram 3. Antal åtgärder indelat i kategorier 2019 - 2021.

Andra exempel på åtgärder som listas är “informerat kollega” (473 gånger), informerat fältgruppen (186 gånger), felanmält till Vellinge online (185 gånger), samt informerat om trygghetsvärdar (591 gånger).

En slutsats som kan dras av rapporterna i GuardTools är att dessa styrker trygghetsvärdarnas beskrivning av sitt arbete. En stor del av arbetet är inriktat mot att vara synlig och att utöva tillsyn över kommunala verksamheter/byggnader. Händelserna är främst kopplade till centrumliknande platser och andra koncentrationer av kommersiella aktiviteter, skolor och parker. De åtgärder som vidtagits domineras av möten med allmänheten, samtal och påträffande av ungdomar. Sammantaget kan man dra slutsatsen att utförandet av trygghetsvärdarnas arbete överensstämmer med det uppdrag som formuleras i tjänstebeskrivningen.

Utbildning

I intervjun med trygghets- och säkerhetsutvecklaren framgår det att alla trygghetsvärdar som blir heltidsanställda i Vellinge kommun ska få vad som refereras till som *den första grundutbildningen i väktarutbildningen* samt att alla ska få utbildning i hjärt- och lung- räddning vartannat år och träna halkkörning vartannat år. Vidare står det i trygghetsvärdarnas arbetsbeskrivning (2019) att:

“Samtliga trygghetsvärdar såväl ordinarie som timanställda skall genomgå utbildning i hot, våld och konflikthantering”

Under intervjuerna med trygghetsvärdarna ställdes frågor om de erbjudits eller genomfört någon utbildning under tiden som trygghetsvärdar och svaren visar att så inte varit fallet utan att det i stället har fokuserats på att rekrytera personal från olika branscher så som väktare, sjukvårdspersonal, socialpedagoger etc. för att sätta ihop en arbetsgrupp med bred kompetens. För att följa upp frågan om utbildning under anställningen skickades epost ut till trygghetsvärdarna där de ombads att svara på frågor om de erbjudits och/eller genomfört någon utbildning under anställningen som trygghetsvärd. Detta tillförde inte så mycket information som vi önskade, kanske till del beroende på den digitala frågeformen.

Det ställdes också frågor under intervjuerna med trygghetsvärdarna om det fanns någon utbildning de önskade att de hade fått och det framgår av svaren att det finns en önskan om mer utbildning kring hur man pratar med personer som lider av psykisk ohälsa. Samtidigt som de medger att det inte egentligen är deras uppdrag att prata med individer med psykisk ohälsa så är det ändå något de stöter på med jämna mellanrum i sitt arbete. Vidare menar de att de har erfarenheter både i rollen som trygghetsvärd och i tidigare arbetsroller som de har nytta av i arbetet som trygghetsvärd.

Frågan om utbildning, eller om innehållet i utbildningen, handlar förstås om vad man vill att trygghetsvärden ska representera. Det viktiga är att samtliga aktörer som ska arbeta med brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete bör ha en utbildning som förbereder för detta. En sådan utbildning ska vara identisk oberoende av i vilken verksamhet man finns, så att alla har samma utgångspunkter. En annan central aspekt av utbildning är den som nämns i intervjuerna, nämligen utbildning som ger kunskap om bemötande av ungdomar. En sådan utbildning bör, precis som väktarutbildning, vara obligatorisk för trygghetsvärdarna.

Samverkan med andra aktörer

I dokumentationen rörande trygghetsvärdarna framgår det att de samverkar med en rad andra aktörer i vad som kallas *Trygghetsforum*. I trygghetsforum ingår, förutom trygghetsvärdarna, även polisen, socialtjänsten, fältgruppen och vid behov andra aktörer så som tekniska avdelningen m.fl. Trygghetsforum träffas en gång i veckan och syftet är att de deltagande aktörerna ska utbyta information och tillsammans arbeta fram en gemensam operativ lägesbild som ska ligga till grund för det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet i kommunen. I trygghetsvärdarnas tjänsteskrivelse (2017) står det:

”En central del i Trygghetsvärdarnas uppdrag blir att samverka med såväl interna som externa aktörer.”

I intervjuerna med trygghetsvärdarna uppges att de ser samverkan med andra aktörer som en viktig del i sitt uppdrag och att samverkan till stor del fungerar bra men att det finns viss frustration kring hur vissa aktörer - kanske främst socialtjänsten - väljer att hantera den information de delges av trygghetsvärdarna i trygghetsforum.

”Den funkar väl bra, vi har haft en del problem med vissa avdelningar.”

”Man lämnar ju informationen till dem men de gör ju ingenting liksom.”

I den uppföljande intervjun med trygghetsvärdarna, som genomfördes 11 månader efter den första intervjun, visade det sig dock att de ett par veckor tidigare deltagit i ett möte med socialtjänsten där de fått mer information om hur socialtjänsten arbetar och på så vis hade trygghetsvärdarna fått en bättre förståelse för de lagar och regler socialtjänsten har att förhålla sig till i sin verksamhet.

Av intervjuerna med nyckelpersoner framgår det att de samverkande aktörerna generellt är mycket positiva till införandet av trygghetsvärdar. Flera nämner hur de till en början var skeptiska till införandes av vad man trodde var en ny väktarfunktion, men att de blivit positivt överraskade av den funktion trygghetsvärdarna fyller i kommunen. Flera uppger att man drar nytta av varandra i den dagliga verksamheten. Det lyfts även hur trygghetsvärdarna bidrar till en bättre operativ lägesbild för så väl polisen som för andra samverkansaktörer och att man upplever att trygghetsvärdarna stärker invånarnas känsla av trygghet.

”Jag tycker att både kommunens och polisens lägesbild har blivit bättre tillsammans med trygghetsvärdarna.”

”Vi har mycket nytta av varandra.”

”Ja men absolut de gör ett viktigt jobb och de gör ett så bra jobb som de kan göra.”

”Jag har fått en positiv bild av dem. De är engagerade och de har ju väldig koll på läget i kommunen. De har koll på ungdomar... jag ser att det finns en stor fördel med att ha dem där.”

”Ja jag tycker de är viktiga för att de stärker medborgarnas upplevda känsla av trygghet och att det faktiskt finns någon att ringa till om det skulle vara...”

Samtidigt fördes det under intervjuerna diskussioner om vem eller vilken aktör som är bäst lämpad att utföra trygghetsvärdarnas uppdrag. En utökad fältgrupp eller socialjour var två förslag som diskuterades.

”Jag tror funktionen är viktig. Att ha.... Kommunen ska ha uppsökande verksamhet sen hur eller i vilken form det har jag inga synpunkter på.”

”Oavsett vad så tror jag det är bra med fler vuxna. Det är det. Sen kan man kalla dem vad man vill.”

”Sen tror jag att man hade kunnat utöka uppdraget eller kombinera det med andra uppdrag. Vi har ju också, det skulle man kunna utveckla arbete med social jour till exempelvis”

Gränsdragning mellan olika aktörer

Som i de flesta andra kommuner finns en rad lokala aktörer i Vellinge kommun som arbetar mot liknande mål (i det här fallet att förebygga och förhindra brottslighet och öka tryggheten) men inom ramen för sina ordinarie uppdrag och ansvarsområden. I intervjuerna har det framkommit att gränserna mellan olika uppdrag och verksamheter ibland riskerar att bli lite suddiga. Detta har främst diskuterats i relation till ungdomsproblematik och tillsyn vs väktare.

Ungdomar och ungdomsproblem i kommunen

Det har tidigare i rapporten (sid 19) framhållits att en stor del av trygghetsvärdarnas tid och resurser läggs på ungdomar och ungdomsproblematik, ett uppdrag som egentligen tillfaller fältgruppen, vilka tillsammans med socialtjänsten ansvarar för arbetet med ungdomarna i kommunen. I trygghetsvärdarnas tjänsteskrivelse står det:

”Fältgruppen blir en viktig samverkanspartner till trygghetsvärdarna, däremot är det viktigt att skilja på respektive uppdrag även om en del synergieffekter naturligtvis kommer uppstå. Fritidsledarna har i uppdrag att i ett förebyggande arbete stödja och vägleda ungdomar i deras dagliga gärning, trygghetsvärdarna kommer i huvudsak få en annan inriktning”

Även om man vid implementeringen av trygghetsvärdarna var medveten om att det skulle kunna finnas synergieffekter, så framgår det av intervjuerna att det funnits motsättningar mellan fältgrupp och trygghetsvärdar vid verksamhetens start. Så här beskrivs det av trygghetsvärdarnas samordnare:

” Jo, det var väl lite motsättningar i början. De har ju varit ensamma aktörer på marknaden i Vellinge innan så de har ju mer och mer kunnat göra lite som de vill. Och nu kommer det in en verksamhet som dessutom har... vi kan leverera statistik. På ett annat sätt med dokument och dokumentation på precis allt. Så det blev... det blev väl lite ”varför ska de jobba med ungdomar det gör ju vi”. Jo, på era fritidsgårdar gör ni det men vem jobbar med dem där ute? Jo fredagar och lördagar gör ni ju det men alla andra dagar då? Men det har ju... nu är det snarare att vi är ett komplement”

Fältgruppen arbetar ute under fredag- och lördagskvällar mellan 23.00 och 02.00 och tanken är att alla ungdomsärenden då ska lämnas över från trygghetsvärdarna till dem. Det påtalas dock i intervjuerna att överlämningen av ärenden i Trygghetsforum inte alltid fungerar så bra och att det finns möjligheter till förbättring av detta samarbete när båda verksamheterna är ute och kör. Trygghetsvärdarna själva beskriver samverkan med fältgruppen som en viktig del av sitt arbete, men att man ändå håller isär verksamheterna trots att båda arbetar med ungdomar.

“Är det fester och sånt brukar jag ringa fältgruppen de har ju ofta namn och så på ungdomarna så det är lättare för dem att....”

“Sen har vi egentligen inte mer med dem, med fältarna så har vi inte mer än det. Alltså jag menar det är ju aldrig att... Vi kör ju inte tillsammans.”

Det framkom dessutom under intervjuerna att när både trygghetsvärdarna och fältgruppen är ute och kör så besöker man ungefär samma ställen och utför liknande uppgifter. Så här beskriver en av representanterna från fältgruppen deras verksamhet på fredag- och lördagskvällar.

”Vi kör då runt, åker förbi kända platser där ungdomar hänger....

Vi kör förbi busshållplatserna när bussarna kommer in om vi har lite tid över bara så att folk ska se att vi är ute. Vi skapar trygghet och finns till för ungdomarna för att sammanfatta det.”

Under intervjuerna med nyckelpersoner ställdes frågan om kommunen borde ha utökat fältgruppen istället för att införa verksamhet med trygghetsvårdare. De flesta svarade att om det enbart gällde ungdomsfrågan så skulle fler ”fältare” vara ett bättre alternativ (med begreppet ”fältare” syftar vi till anställda i fältgruppen), men att trygghetsvårdarna har ett bredare uppdrag och om man istället hade utökat fältgruppen hade det riskerat att resultera i att andra delar av trygghetsvårdarnas uppdrag missas. Flera intervjupersoner lyfter att en kombination av fler ”fältare” och trygghetsvårdare skulle kunna vara en god idé, eftersom man då har möjlighet att hålla isär aktörernas uppdrag och tydliggöra att fältgruppen ansvarar för alla ungdomsärenden och kontaktar socialtjänsten vid behov medan trygghetsvårdarna tar alla andra ärenden. En fördel som lyfts med detta upplägg är att medlemmarna i fältgruppen har fritidspedagogutbildning och därmed har utbildning i hur man bemöter ungdomar.

En annan aspekt som lyfts är att trygghetsvårdarnas uppdrag riskerar att tangera delar av socialtjänstens uppdrag, återigen främst när det gäller ungdomsproblem i kommunen. I Vellinge kommun finns inga ”fältare” kopplade till socialtjänsten utan de sorteras under fritidsförvaltningen. Under intervjuerna med trygghetsvårdarna visade det sig att ungdomar som mår dåligt ibland ringer dem när de behöver stöd och hjälp istället för att vända sig till socialtjänsten. En nyckelperson menar att det inte är en del av trygghetsvårdarnas uppdrag att agera stöd åt ungdomar och att trygghetsvårdarna blir personer som ungdomarna anförtror sig åt är en roll som bör åligga socialtjänsten snarare än trygghetsvårdarna.

”Jag styr ju såklart inte över kommunens organisationer och så men fältarbetare under socialtjänsten så som det finns i andra kommuner hade ju varit att föredra i så fall. ”

Frågan om det är problematiskt att mycket av trygghetsvårdarnas tid läggs på ungdomar och ungdomsrelaterade problem ställdes även till nyckelpersonerna och en av kommunpoliserna påpekar att i polisens samverkansöverenskommelse med Vellinge kommun finns ett tydligt ungdomsfokus och därför bör arbetet med just ungdomar vara prioriterat – även för trygghetsvårdarna. Den andra kommunpolisen svarar liknande:

”För den generella lägesbilden i kommunen, där kan vi konstatera att problemen som finns rör mest ungdomar. Och då tycker jag det är helt rätt och rimligt att det är där man ska fokusera.”

Tillsyn av trygghetsvärdar eller väktare

Ett annat tema som tagits upp under intervjuerna med nyckelpersoner och trygghetsvärdar är den gällande väktare och vaktbolag kontra trygghetsvärdar och om införandet av trygghetsvärdar bör ersätta väktarna som fortfarande ronddar i kommunen.

Trygghetsvärdarnas tillsynsfunktion som är en del i deras uppdrag kan liknas vid vaktbolags ronddringar av kommunala fastigheter.

I vissa kommuner där man har infört trygghetsvärdar har man valt att helt ta bort väktare och låtit trygghetsvärdarna ta över deras arbetsuppgifter. Ett exempel på en sådan kommun är Trelleborg där trygghetsvärdarna helt har ersatt de vaktbolag och bevakningstjänster som tidigare var upphandlade inom kommunen. En anledning till detta menar Trelleborgs kommun är att inte använda skattepengar för att betala för två liknande tjänster.

I Vellinge kommun har man valt att både ha trygghetsvärdar och vaktbolag som ronddar kommunen fem timmar varje natt. Trygghetsvärdarna och vaktbolaget är inte aktiva samtidigt utan trygghetsvärdarna lämnar över till vaktbolaget 01:00. Under intervjuerna ställdes frågor om huruvida trygghetsvärdarna bör ersätta vaktbolagen och svaren redovisar att kommunen inte ville ha en ny väktarfunktion, eftersom de redan hade upphandlade bevakningstjänster och att fokus för trygghetsvärdarna skulle ligga på relationsbyggande och kontakt med medborgarna i kommunen. Hade man valt att ersätta bevakningstjänsterna menar man att tillsyn och ronddring skulle uppta en allt för stor del av trygghetsvärdarnas arbetstid och därmed skulle inte lika mycket tid kunna nyttjas för att arbeta proaktivt och relationsbyggande. Trygghetsvärdarna själva vill inte heller vara en väktarfunktion, utan de anser att deras möjligheter att vara spontana och händelsestyrda i sitt arbete är viktiga funktioner som skulle försvinna om de även skulle täcka vaktbolagens arbetsuppgifter.

”Då blir det väldigt inrutat att du bara springer och stänger fönster efter folk och då blir det inte det här spontana så det är jättedumt att göra så”

”Jag gillar inte den tanken alls. Faktiskt. Man missar så mycket då.”

Sammanfattning och diskussion av resultaten.

Utvärderingen av trygghetsvärdarnas arbete baserades på fyra frågeställningar:

- Hur är trygghetsvärdarnas uppdrag beskrivet och hur upplever och tolkar trygghetsvärdarna själva sitt uppdrag?
- Hur upplever andra, lokala aktörer, trygghetsvärdarnas uppdrag och arbetssätt och upplever man att trygghetsvärdarnas uppdrag överlappar andra aktörers verksamheter?
- Vad gör en trygghetsvärd och är trygghetsvärdarnas arbetssätt anpassat till de problem som finns i kommunen?
- Vilka möjligheter har trygghetsvärdarna att uppnå de övergripande målen för sin verksamhet som enskild aktör och i samverkan med andra lokala aktörer?

Nedan sammanfattas resultaten och diskuteras en rad frågor som uppmärksammats i utvärderingen.

Uppdraget

Studien visar att trygghetsvärdarna i Vellinge kommun arbetar enligt det uppdrag som formulerats för deras verksamhet. De har en semi-officiell roll där de rör sig mellan de professioner i kommunen som har till uppgift att öka trygghet och förebygga och förhindra brottslighet, det som i den skotska modellen (se sid 11) uttrycks som att *vara samhällets ögon och öron utan att vara polis*. Precis som motsvarande funktion i Skottland arbetar trygghetsvärdarna för att vara synliga för allmänheten och har därför märkta bilar och uniform. En annan central roll är att bidra till en ökad social kontroll i det offentliga rummet, i synnerhet när det gäller arbetet med ungdomsproblematiken i kommunen.

Uppdraget ska uppnås genom synlighet, samtal och relationsskapande i kommunens delområden.

Rollfördelning och samverkan

I Vellinge kommun såväl som i de flesta andra kommuner finns ett antal nyckelfunktioner i det brottsförebyggande arbetet: polis, socialtjänst, skola, fritid, privat näringsverksamhet. Här finns också trygghetsvärdar, som både arbetar med mer vaktbolagstraditionsenliga uppgifter som tillsyn av kommunala fastigheter och fungerar som en "extra vuxennärvaro" i lokalområdet. Det faktum att trygghetsvärdarna i Vellinge inte har några särskilda befogenheter skiljer dem från de nederländska BOA's, vilka har möjlighet att ge böter, gripa och visitera personer, samt de engelska PCSO's som också de har utvidgade befogenheter och dessutom är anställda av polisen.

Av intervjuerna framgår att trygghetsvärdarna är en stödjande funktion och att de inte äger någon ansvarsfråga i den kommunala verksamheten utan man ska samverka med andra aktörer. Det är främst trygghetsvärdarna som möter ungdomarna i kommunen kvällar och nätter, eftersom det är trygghetsvärdarna som rör sig ute i lokalområdet. Ansvar för ungdomarna och ungdomsproblematiken är dock socialtjänstens och fältgruppens (och givetvis polisen i de fall brott begås). I intervjuerna framkom att vid de tider då även fältgruppen är ute ska alla ungdomsärenden överlåtas till dem. Det rapporterades dock att så inte alltid är fallet och att trygghetsvärdarna väljer att hantera delar av dem själva.

Vem som ska ansvara för och hantera ungdomsärenden när både trygghetsvärdarna och fältgruppen arbetar ute är en viktig fråga att lyfta och klargöra i Vellinge kommun.

I intervjuerna med olika nyckelpersoner lyftes att trygghetsvärdarna, till skillnad mot fältgruppen och socialtjänsten, inte har relevant utbildning i hur man bemöter ungdomar, i synnerhet ungdomar med olika typer av problematik och att detta är ett gott skäl för att lämna den typen av ärenden till andra verksamheter.

En annan uppfattning är att rollfördelningen mellan trygghetsvärdar och fältgrupp i det operativa arbetet är tydlig. Ett exempel på detta är då ungdomar smäller raketer.

Trygghetsvärdarna bedömer att detta handlar om trygghet (otrygghet) och hanterar själva ärendet. Ett annat exempel är om det inkommer ett ärende om ungdomsfester eller påverkade ungdomar. I sådana fall hänvisas ärendena till "fältgruppen". Ett problem är dock att de senare inte är aktiva vid tidpunkter dit många händelser är koncentrerade.

Samtidigt menar vissa samverkansaktörer att det är bra att det är just ungdomar och ungdomsproblematik som är prioriterat i trygghetsvärdarnas arbete, då det främst är ungdomsrelaterade problem som bidrar till otrygghet bland boende i kommunen.

Vissa av de intervjuade personerna lyfter alternativ till trygghetsvärdarna, såsom utökad fältgrupp och/eller social jour. Fördelen med dessa förslag är relaterade just till kompetensen. En nackdel med utökad fältgrupp och eller socialjour som också lyfts i intervjuerna är att delar av den verksamhet som trygghetsvärdarna bedriver, till exempel tillsyn, riskerar att gå förlorad.

Vem som ska ansvara för och hantera ungdomsärenden i kommunen generellt och när både trygghetsvärdarna och fältgruppen arbetar ute är frågor vi anser viktiga att lyfta och klargöra i kommunen. Under intervjuerna med trygghetsvärdarna berättar de om hur de arbetar *förebyggande och fångar upp ungdomar* innan det är för sent. Detta är ett arbete som egentligen inte bör tillfalla trygghetsvärdarna, utan bör läggas på andra aktörer så som fältgrupp och socialtjänst, någonting som även lyftes i intervjuerna med nyckelpersoner. Bland annat uttrycker en av dem sig så här:

”jag anser ju inte att det åligger dem att agera stöd så till ungdomar...och även det här att man ska kunna anförtro sig åt dem och så. Det tycker jag, där är vi ute och tassar litegrann på någon annans område”.

Eftersom trygghetsvärdarna är de som är ute och arbetar i kommunen på kvällar och nätter så har vi förståelse för att det primärt är dessa som möter ungdomar och kan identifiera problem. Det måste dock finnas en tydligare ansvarsfördelning om hur, när och till vem de ska lämna ifrån sig ärenden som rör unga så att de kan hanteras på bästa sätt.

Trygghet och brottslighet

I intervjuerna med trygghetsvärdarna framgår att man inte skiljer mellan brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete, en uppfattning som inte är helt ovanlig. Självklart kan brottspreventiva åtgärder vara trygghetsskapande och tvärtom, men både det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet skulle tydliggöras om de inblandade aktörerna så långt som möjligt kunde enas om att endast kalla åtgärder som syftar till att

minska brottsligheten, eller att lindra dess konsekvenser, för brottspreventiva, medan åtgärder som syftar till en ökad trygghet kallas trygghetsskapande. Slutsatsen av detta blir att brottsprevention och trygghetsskapande bör vara två olika mål och att frågor om lämpliga åtgärder bör behandlas separat.

Detta hindrar inte att brottsnivån och brottslighetens grovhet är viktiga faktorer som påverkar upplevelsen av trygghet, men trygghetsupplevelsen påverkas också av andra faktorer. Det är t.ex. troligt att upplevelsen av ordningsstörningar påverkar människor i högre utsträckning än kännedom om att brott begås (Skogan 1990) och att åtgärder som påverkar problemnivån (ordningsstörningar) bör vara ett centralt inslag i lokala trygghetsskapande (och brottsförebyggande) strategier.

Detta illustreras väl i underlaget för trygghetsvärdarnas arbete, i polisens trygghetsmätning och i intervjuerna. I Vellinge kommun är det just olika former av ordningsstörningar (ungdomar som upplevs som stökiga, mopedåkning kvällstid) som i första hand påverkar de boendes trygghet. Trygghetsvärdarna bedömer att den sociala kontrollen i offentliga miljöer under kvällstid är begränsad och upplever att de fyller en viktig funktion med sin närvaro.

Händelsestyrt arbetssätt

Resultaten visar att trygghetsvärdarna till stor del arbetar händelsestyrt och själva styr sitt arbete i enlighet med verksamhetens styrdokument och att de uppfattar detta arbetssätt som väl fungerande för att uppfylla målet att vara brottsförebyggande och trygghetsskapande. Att arbeta händelsestyrt innebär att man oftast ligger steget efter händelsen och därför bör man fundera över om målet också ska omfatta att vara *brottsförhindrande*, dvs att avbryta en redan påbörjad händelse. Ett konkret exempel på brottsförhindrande arbete skulle kunna vara det uppsökande arbetet bland ungdomar. Det trygghetsvärdarna bidrar med här är exempelvis att upplösa grupper av ungdomar, att "störa", att avskräcka genom att vara på plats.

En återkommande uppfattning bland trygghetsvärdarna (och andra) är att slumpmässig "patrullering" i bostadsområden är brottsförebyggande och trygghetsskapande givet att man är synlig för allmänheten. Den "patrullering" som görs av trygghetsvärdarna sker efter den lägesbild som görs, men om lägesbilden inte påvisar något område där brottsligheten är högre

är det synlighet i trygghetsskapande syfte som gäller. För att vara resurseffektiv bör sådan "patrullering" i första hand vara riktad mot miljöer, platser och tidpunkter dit brottsligheten är koncentrerad och där alltså potentiella ordningsstörare eller brottslingar kan befinna sig eller där otryggheten kan förväntas vara hög

Möjligheten att förhindra brott och öka tryggheten ökar och är mer resurseffektiv om man väljer att förlägga arbetet på platser eller i miljöer där risken för brottslighet och otrygghet är hög. Det framgår också tydligt i trygghetsvärdarnas styrdokument att deras primära arbetsuppgifter är att skapa närvaro på strategiska platser och på så vis öka tryggheten och minska brottsligheten i kommunen.

Av verksamhetsrapporteringen tycks en stor del av arbetet vara koncentrerat till de centrala delarna av kommunens tätorter och till centrumliknande platser, dvs till områden och platser där risken för brott och otrygghet är högre.

De vanligaste aktiviteterna under arbetspassen benämns som synlighet och tillsyn och man bedömer att synlighet är ett inslag i arbetet som också bidrar till att medborgarna i kommunen får kännedom om trygghetsvärdarna. Det är också ett sätt att nå ut med sin verksamhet till olika grupper av boende i kommunen.

Tillsyn av kommunala fastigheter utgör en central del av trygghetsvärdarnas huvuduppdrag och det är därför rimligt att detta upptar en stor del av verksamheten. Just tillsynen av skolor och andra kommunala fastigheter kan också ha en brottsförebyggande effekt: man kontrollerar att dörrar och fönster är låsta och hela, att larm fungerar etc. och kan på så sätt bidra till att förhindra inbrott och skadegörelse.

Resultaten visar vidare att en stor del av trygghetsvärdarnas arbetstid och fokus läggs på ungdomar. Av polisens trygghetsmätning framgår också att problematiken i kommunen till stor del är ungdomsrelaterad och man väljer därför att göra den prioriteringen. Som nämnts tidigare är ett skäl bristen på vuxna som rör sig utomhus under kvällar och nätter.

Trygghetsvärdarna själva är positiva till sitt fria arbetssätt och tycker att det möjliggör att de kan verka på de platser som de anser sig göra bäst nytta på. Då problemen i Vellinge kommun till stor del är ungdomsrelaterade och ungdomar som grupp är mobila och ofta byter platser att

vistas på, så anser man att trygghetsvårdarnas fria arbetssätt med möjlighet till flexibilitet och egen planering är det bäst lämpade för verksamheten i Vellinge kommun. Om problembilden i kommunen förändras kan det finnas behov att revidera arbetsätt och anpassa dem efter nya behov.

Utbildningen

Tanken är att trygghetsvårdarna ska ha en gemensam utbildningsgrund som bas för sitt arbete. Denna ska bestå av den grundläggande delen av väktarutbildningen, hjärt- och lungräddning samt halkkörning men även utbildning i hot-, våld- och krishantering. Trots att verksamheten har varit aktiv i över två år tycks inte alla heltidsanställda trygghetsvårdare ha tagit del av den utbildning som nämnts i styrdokumentet. Till del kan detta förklaras av de senaste årens pandemi.

Det lyfts vidare i intervjuerna att de anställda trygghetsvårdarna har blandade kompetenser, man har arbetat i andra yrken och att man valt att rekrytera från olika branscher och på så vis skapat en arbetsgrupp med bred kompetens. Vi menar dock att en gemensam utbildningsgrund är en förutsättning för att säkerställa att alla trygghetsvårdare har samma kompetens när det gäller att hantera de situationer man möter i sin dagliga verksamhet men främst för att öka deras möjligheter att uppfylla sitt uppdrag i relation till målbilden. Erfarenheter från tidigare yrkesutövning blir då snarare ett värdefullt komplement.

Ett möjligt utbildningspaket bör innehålla delar av väktarutbildningen, HLR, halkkörning och krishantering, men även utbildning i hur man bemöter personer som lider av psykisk ohälsa/missbruk men också hur man bemöter ungdomar.

Ett annat, kanske ännu viktigare, innehåll i utbildningen är en grundläggande orientering i trygghetsfrågor: hur uppstår otrygghet och hur kan detta påverkas. Motsvarande gäller grundläggande kunskaper om brottslighet. För att få en gemensam utgångspunkt bör en sådan utbildning vara gemensam vad gäller innehållet för samtliga aktörer inom det brottsförebyggande och trygghetsskapande området. Det senare blir än viktigare då ansvaret för det brottsförebyggande arbetet åläggs kommunerna i framtiden (Kommuner mot brott, SOU 2021:49).

Möjligheten att nå de övergripande målen för verksamheten

Är det möjligt för trygghetsvärdarna att uppnå de övergripande målen för verksamheten?

Om vi startar med målet att förebygga brott kan trygghetsvärdarnas bidrag till det preventiva arbetet kan och bör placeras inom ramen för den situationella brottspreventionen (se sid 7).

Från rapporteringssystemet GuardTools framgår att ”tillsyn” och ”synlighet” de dominerande händelserna och att ”arbete med ungdomar” dominerar de åtgärder som gjorts. När det gäller ungdomsarbetet och ungdomsproblematiken är det möjligt att trygghetsvärdarna bidrar till att förhindra eller avbryta brottsligt beteende på allmän plats, genom att övervaka de platser och tidpunkter där man vet att ungdomar samlas och där ordningsproblem, brottslighet eller missbruk förekommer. Här har trygghetsvärdarna både möjlighet och skyldighet att rapportera oönskat beteende till polis och/eller socialtjänst, vilket i sin tur kan bidra till att bryta en negativ utveckling.

När det gäller tillsynsverksamheten kan det finnas ett förebyggande inslag i detta, nämligen kontroll av lås och larm på kommunala fastigheter för att på så vis förhindra inbrott och stölder.

Att uppnå trygghetsmålet förutsätter att trygghetsvärdarna utgår från lägesbilden i kommunen: vilka, var och när är man otrygg, och att man sedan använder detta underlag för att planera sin verksamhet. Man har goda möjligheter att utföra arbetet baserat på den lokala lägesbilden och lägga en del av sin tid åt att övervaka särskilt problematiska eller otrygga miljöer istället för att mer slumpmässigt röra sig i lokalområdet. En viktig fråga att fundera över är hur man gör bäst nytta och hur en effektiv strategi för arbetet skulle kunna se ut. I detta sammanhang kan man också överväga att låta trygghetsvärdarnas arbetstider att också omfatta dagtid. Beroende på vem man är och var man befinner sig kan otrygghet uppstå även dagtid. På samma sätt är ordningsstörningar och brottslighet inte alltid koncentrerade till kvällar och nätter.

Som tidigare nämnts så bör brottsprevention och trygghetsskapande arbete formuleras som två separata strategier och det är därför en rekommendation att tydligt definiera vilka

aktiviteter och åtgärder som syftar till respektive mål och vilka av kommunens aktörer som ska göra vad för att uppnå dessa mål.

Av arbetsbeskrivningen framgår att arbetet ska bedrivas händelsestyrt samtidigt som det ska vara brottsförebyggande och trygghetsskapande. Om man med händelsestyrd verksamhet avser ”reaktiv” verksamhet, dvs att reagera på redan inträffade händelser, bör uppdraget formuleras om till att vara en kombination av proaktiv och reaktiv/händelsestyrd verksamhet. En avslutande fråga gäller rollfördelningen mellan trygghetsvärdarna och andra lokala aktörer som arbetar med brott och trygghetsfrågor, i synnerhet fältgruppen och socialtjänsten. Polisens roll är tydlig och behöver kanske inte tas upp här och trygghetsvärdarnas primäras skyldighet gentemot polisen är givetvis att informera om pågående brottslighet men också annan information som kan bidra till den en gemensam lägesbild.

I ärenden som rör ungdomar bör man fundera över hur en tydlig rollfördelning ska uppnås, i synnerhet under fredags- och lördagskvällar när både trygghetsvärdar och fältgruppen rör sig ute i lokalområdet. Man kan exempelvis överväga att låta fältgruppen ta över alla ungdomsärenden dessa tider och låta trygghetsvärdarna fokusera på andra delar av sitt uppdrag. Ett annat alternativ är att socialtjänsten finns ute i lokalområdet under de tidpunkter då ungdomsproblemen är störst, eftersom det är socialtjänsten som har kompetens och nödvändiga verktyg för att hantera dessa problem (se också Framtidens socialtjänst, SOU 2018:32). Hur man än väljer att göra är det viktigt att trygghetsvärdarna arbetar inom ramen för sitt uppdrag och konsekvent överlämnar de ärenden som rör ungdomar till socialtjänst och/eller polis.

Avslutningsvis kan vi konstatera att i Vellinge kommun har trygghetsvärdarna den viktiga funktionen att kompensera för brister i den sociala kontrollen i kommunen och de bör därför även i fortsättningen arbeta som en länk mellan det civila samhället och myndigheter. Det bör också tilläggas att denna utvärdering inte kan uttala sig om *effekter* av trygghetsvärdarnas arbete, eftersom detta skulle kräva en helt annan typ av design och genomförande som inte varit möjlig inom ramen för uppdraget.

Referenser

Braun, V. & Clarke, V., 2006. Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, pp. 77-101.

Brottsförebyggande rådet (2020). *Gör din egen statistik. Anmälda brott*. Collected 200121 from: <http://statistik.bra.se/solwebb/action/index>

Cohen L.E. & Felson M. (1979). Social change and crime rate trends: a routine activity approach. *American sociological review*. Vol 44, no 4. American Sociological Association.

Donnelly, D. (2008) Community Wardens in Scotland: Practitioners' Views. *The Howard Journal*. Vol 47 (4) pp 371-382.

Eikenaar, T (2019) Plural policing as professional strife. Municipal officers and police officers in the Netherlands. *International Journal of Police Science and Management*. Vol 21 (3) 146-155.

Ivert, AK, Torstensson Levander, M & Mellgren, C (2016), "Den ojämlika tryggheten: stabilitet och förändring i bostadsområden över tid" *Socialvetenskaplig Tidskrift*;3-4, 211-229, Förbundet för forskning i socialt arbete, FORSA

Järfälla Kommun. *Trygghetsvärd och nattvandrarvärd*. 2021-06-16., <https://www.jarfalla.se/kommunochpolitik/trygghetochsakerhet/trygghetsvardarochnattvandrarvardar.4.6355bfc91326807d5658000442.html> [hämtad 2021-11-11].

Lomma Kommun, *Trygghetsvärdar*. 2020-12-22. <https://lomma.se/omsorg-och-hjalp/trygg-och-saker/brottsforebyggande-arbete/trygghetsvardar.html> [hämtad 2021-11-9].

Loveday B (1998) Improving the status of police patrol. *International Journal of the Sociology of Law*. Vol 26.

Loveday, B & Smith R. (2015). A critical evaluation of current and future roles of police community support officers and neighborhood wardens within the Metropolitan Police Service and London Boroughs: Utilizing 'low-cost high-value' support services in a period of financial austerity. *International Journal of Police Science & Management*. Vol 17 (2), 74-80.

Noorman, M (2019). *Extraordinary officers; insignificant collaboration? A study about the collaboration between police officers and municipal board's*. Bachelor thesis. Twente University

Polisen (2020) *Resultat trygghetsmätning 2020. Lokalpolisområde Trelleborg*. Rapport: 939-A138.497/2019

Sampson, R. J. (2006). How does community context matter? Social mechanisms and the explanation of crime rates. In Wikström P-O & Sampson Robert. J. (eds), *The Explanation of Crime: Context, Mechanisms and Development*. Cambridge. Cambridge University Press

Sampson, R.J., Raudenbush, S.W. & Earls, F. (1999), "Neighborhoods and Violent Crime: A Multilevel Study of Collective Efficacy", *Science*, vol. 277, no. 5328, pp. 918-9

Skogan, Wesley. 1990. *Disorder and Decline: Crime and the Spiral of Decay in American Neighborhoods*. New York: Free Press

SOU 2021:49. *Kommuner mot brott*. Ju2021/02425

Statistiska Central byrån (2020). *Statistikdatabasen*. Collected 190121 from: https://statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101/

Svedala Kommun (2021). *Trygghetsvärdar*. Hämtad 2021-11-11 från: <https://www.svedala.se/bo/omsorg-och-hjalp/trygg-och-saker/trygghetsvardar/>

Torstensson Levander, Marie (2007) *Trygghet, säkerhet, oro eller risk? Begreppsdefinitioner och mått*. Sveriges Kommuner och Landsting: Trygghet & Säkerhet – som välfärdsfaktor. Stockholm: Modintryckoffset

Torstensson Levander, M & Ivert, A-K. (2018). Ungdomskriminalitet och sociala miljöer I *Framtidens socialtjänst. Vägar till en förebyggande socialtjänst*. Delbetänkande av Utredningen Framtidens socialtjänst. SOU 2018:32

Trelleborgs Kommun (2021). *Trygghetsvärdar*. Hämtad 2021-10-05 från: <https://www.trelleborg.se/omsorg-och-hjalp/trygg-saker/brottsforebyggande-arbete/trygghetsvardar/>

Van Andel, H., 1989. Crime prevention that works: the case of public transport in the Netherlands. *British journal of criminology*. Vol: 29 (1), 47–70.

Van Steden, R. (2017). Municipal Law Enforcement Officers: towards a new system of local policing in the Netherlands? *Policing and Society*. Vol 21(1), 40-53.

Vellinge kommun (2017). *Införande av Trygghetsvärdar i Vellinge kommun*. Ks 2017/767. Vellinge kommun: Vellinge

Vellinge kommun (2017) *Trygghetsvärdar*. Tjänsteskrivelse: Ks 2017/767. Vellinge: Vellinge kommun.

Vellinge kommun (2019) *Arbetsbeskrivning för trygghetsvärdar*. Vellinge: Vellinge kommun.

Vellinge kommun (2020) *Trygghetsvärdar*. <https://vellinge.se/kommun-och-politik/trygghet-och-sakerhet/trygghetsvardar/>

Wikström, P-O & Torstensson, M (1997): *Lokalt brottsförebyggande arbete. Organisation och inriktning*. Rapport från problemgruppen, PHS 1997:2, Solna: Polishögskolan, Forskningsenheten

Wikström, P-OH, Oberwittler, D, Treiber, K, Hardie, B (2012b) *Breaking Rules: The Social and Situational Dynamics of Young People's Urban Crime*. Oxford: Oxford University Press.

Bilaga 1

En tematisk analys har sex faser (Braun & Clarke, 2006)¹. I den första fasen transkriberar man insamlade data (vid behov). Med transkribering menas att inspelat intervjumaterial renskrivs ordagrant. Efter eventuell transkribering går materialet åter igenom i syfte att bekanta sig med materialet och anteckna initiala idéer så som förslag på koder eller datautdrag som kan vara av relevans. I fas två kodas data. Det görs genom ytterligare en datagenomgång där man identifierar olika datautdrag som är av intresse och tilldelar dem olika koder. Samma datautdrag kan falla under olika koder (se exempel nedan i tabell 1). I den tredje fasen letar man efter initiala teman som de olika koderna kan samlas under. I likhet med datautdragen kan även en kod falla under flera olika teman (se exempel nedan i tabell 2). Fas fyra innebär att initiala teman ses över och kontrolleras om en bedömning görs om de är lämpade utifrån det insamlade och kodade materialet¹. Här skapar man även sin tematiska karta (se figur 1 ovan). I fas fem genomför man en löpande analys av materialet och förfinar detaljerna, vilket i sin tur genererar tydliga definitioner och namn för varje tema. Den sista fasen, fas sex, är fasen då analysen sammanställs och därefter relateras tillbaka till frågeställningar och tidigare forskning (a.a)¹.

Tabell 1. Exempel på datautdrag som tillfaller flera koder.

Data utdrag	Kod
Trygghetsvärden skall genom sin närvaro på strategiska platser inom kommunen verka för att öka tryggheten, minska brottsligheten och förebygga oönskade händelser.	1 Arbetssätt
	2 Funktion i kommunen

1

Tabell 2. Exempel på koder som tillfaller flera teman.

Kod	Tema
Ungdomar	1 Arbetssätt 2 Samverkan 3 Aktörers uppdrag

Bilaga 2

Intervjuguide vid gruppintervjuer med Trygghetsvärdarna i Vellinge kommun

- Ni kan väl börja berätta fritt om hur ni tolkar uppdraget, hur ett arbetspass kan se ut och vad som styr ert arbete.
- Hur ser ni på uppdraget som trygghetsvärdar?
- Hur arbetar ni med uppdraget rent praktiskt?
- Vad styr er verksamhet? Hur mycket styr ni själva?
- Ni samverkar med Polisen, fältgruppen, socialtjänsten mfl verksamheter i kommunen i ett trygghetsforum som träffas varje vecka, hur upplever ni att den samverkan fungerar?
- Anser ni att samverkan är bättre eller sämre med någon av ovan nämnda parter?
- Om ja, vad tror ni det kan bero på?
- Känner ni att de andra samverkans partnererna uppskattar att ni finns?
- Överlappar ert uppdrag med andra uppdrag och/eller verksamheter i kommunen?
- Upplever du att befolkningen i Vellinge kommun har kännedom om er verksamhet?

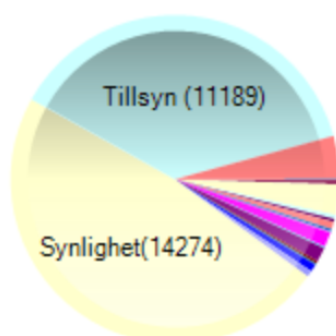
Bilaga 3

Intervjuguide vid intervjuer med nyckel personer.

- Berätta lite fritt kring hur ni ser på trygghetsvärdarnas funktion i kommunen?
- Hur fungerar samverkan med dem i trygghetsforumet?
- Har deras verksamhet påverkat er verksamhet på något sätt?
- Är det någon skillnad i antalet polisanmälningar/orosanmälningar efter det att trygghetsvärdarna implementerades?
- Hur ser ni på betydelsen av trygghetsvärdar, är de viktiga? Varför?

Bilaga 4

Typ av händelser i GuardTools 2019-2021 med underkategorier.

Assisterat blåljuspersonal(4)	Medverkat på(31)
Assisterat kollega(138)	Möte med allmänheten(424)
Besök verksamheter(893)	Olycksfall/påverkade personer/vård (75)
Bilar(117)	Orosanmälning(43)
Brand(90)	Skadegörelse(224)
Felanmälan (214)	Skalskydd(173)
Hittat (73)	Stöld/Tillgrepp/Snatteri/Rån(6)
Hot och våld(19)	Synlighet(14274)
Inbrott(9)	Tillsyn (11189)
Larm (ej tillsyn)(452)	Trafik(1)
Medborgardialog(4)	...